

devenie, que vós no-ns n'aguéséu qué dir», Cardós, c. 1260 (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.67, 18.7). Traduint el ll. *forsan* les *VidesR* posaren *per aventura* segons el ms. més bo, P, substituint-lo amb *per aventura* el ms. B (també ross., però posterior dins el S. XIV, f° 91, n. 48). «*Perventura*: forte, forsan, forsitan, fortasse, -ssis; fortuito, forte, fortuna; *perventura* demanant: num, numquid; an, ne; *perve.*, no demanant: nonne?; *perventura alguna cosa*: nunquid?», Busa-N. «Quadrans --- sextula --- y *per ventura* algunes altres parts de as, que no foren totes moneda», OPou (*ThPu.*, 147). En canvi el seu model Nebrixa, *Dict. Hisp.-Lat.* posa «*por aventura*: forte» (f° 48v).

Certs testimonis molt antics donen a entendre que *per ventura* no és reducció fonètica de *per av.*, passat que es tractés d'un fenomen ja molt antic, «ho reservà; o *per aventura* no li n'aportaren en cantitat»; «mas *per aventura* assò ca<l>laren los avangelistes», *VidesR*, ms. P, 62v2, 91r2, n. 48, en tots dos casos reemplaça *per ventura* del ms. B, i en tots dos tradueix *forte* o *forsan* del llatí de Voragine. *Per ventura* repetidament en BMetge: «estant en la presó, no per demèrits que mos perseguïdors o envejosos sabessen contra mi --- mas per sola iniquitat que m'havien, o *per ventura* per algun secret juí de Déu ---», *Somni* I (NCl., 17), i de nou *Somni* III (Riq., 276.16); «sia comptat tal temps --- e si *per ventura* tal nova venia de punta, per mar, en Bna., que aquell temps sia comptat», *Consolat* (ed. Moliné, p. 222). Més rarament *si per una ventura* (*Manescalía* del P. Batllori, fi S. XIV, AORBB v, 200).

És sabut que avui aquesta bona i bella locució és més viva i vigorosa a les Illes que en català central, sens que aquí sigui morta ni desueta: solament de to un poc més literari. Sobre la necessitat de reforçar-ne l'ús, especialment per marcar un dubte o caràcter hipotètic més accentuat que *potser* (i molt preferiblement al menys castís i bastant equivoc *tal vegada*), veg. *LleuresC*, 70, i cf. el que dic a *potser* (PODER). A Mall. i Eiv. és d'ús altament flexible i freqüent. En l'ús parlat sovint reemplaçat per la pronúncia vulgar *pantúra* (Sóller, 1953); BFerrà, *Comèdies, IdOr* I, 165. A Eivissa, on el castellanisme *quicà* ha fet massa estralls, haurien de proscriure aquest, mal sigui recorrent a la pron. *pantúra* que també allà se sent molt (i àdhuc *pantúras* amb -s adverbial, p. ex. a Jesús, 1963).

Altament *ventura* 'atzar' i 'fortuna' també és ben viu, si bé ho és més en les comarques al N. del Montseny que no a Bna. (i alguns del CpTarr. fins ho troben desusat): «A-luego nos allotjavam: / *la ventura* va volé / una noya hi ha a la casa ---», *MilàF* (*Romillo.*, 102.11, fets de c. 1822); «té *ventura* qui la procura» (dita proverbial mall. = a Dios rogando y con el mazo dando, *DFgra.*, 613b). *Tenir ventura d'una cosa* 'deure-li un avantatge': «una tarda de festa que plovia quan a tu se't plegaven les ales del cor... Aleshores vares *tenir ventura* d'un llibre: llegires l'*Odíssea* i ---», Coromines (*El Poble Cat.*, 1912); «en vaig *tenir ventura* d'aquells diners: si no potser ja fóra mort»

V. de Camprodon, 1970.

Venturós («fortunatus», Busa-Nebrixa 1507; diccionari Torra; Belv. etc.): «per a record d'aquest *venturós* dia, / per la partida solament amarg, / València una abraçada vos envia, / arborant com penó de germania, / la llengua d'Ausiàs March», TLlorente, endreça al 1.^r *Congrés Int. Ll. Cat.*, 1906. «Jo sé la paraula, *venturós* Rotlan, que esvanirà l'encís de l'enamorament; endemés ---», Coromines (*L'Amor Traïdor* IV, p. 77). Hapax de Lluïl en el sentit de 'aventurat': «qui vol ésser molt coratjós / --- / no consir lo perill *venturós*» (*Rims* I, 121).

Venturosament [dicc. Belvitges]. *Venturança*; *venturat*; *venturer* [«*venturera cosa*: fortuitus», Busa-N.; v.-o *aventurer*, DTo. 1647; ve- Belv., Lab.]. *Ventureta*. *Venturina* [Lab.], que alguns alteren en *ventolina* per contaminació de *cornalina*.

Aventura (derivat de *a(d)venir*) es troba ja clarament en Lluïl, en particular en la locució *a aventura* 'per casualitat': «En aquella vall --- lo monge hi venc, en aquella cova, *a aventura* --- en la qual --- fo acullit e convidat lo monge --- Dix lo pastor --- plàcie-us menjar de ço que Déus nos ha donat», «con hom --- tan suví membrà una cosa e puxes altra --- no-y pot haver espay --- l'enteniment a entendre, e usa *a aventura* en son membrar», *Blanq.* II, 64.1; I, 196.25; *metre a ventura* 'posar a risc': «la vila fos presa per força --- que tan bon feyt com aquell no faja a *ventura*», Jaume I (Ag., 317); ben bé en el sentit cavalleresc en la Q. de Reixac: «tantes *aventuras* qè-y avia esdevingudas» (7.24 i passim).

Els compostos de la mena dels formats amb *ventura* i *aventura*, adés amb *bé* o *bo*, i adés amb *mal*, se'ns apareixen junts, i en la vida de la llengua no han estat sempre distingits; si bé *bona-ventura* i *mala-ventura* vénen d'aquell; i *benaventura*, d'aquest; però hi ha usos poc o molt mesclats entre ells; i també, junt amb *desventurat*, pròpiament només derivat de *ventura*, a vegades apareix *desaventurat*.

Bonaventura, que és comú en les llengües romàniques, i ha quedat fixat com a NP (sencer [St. Bonaventura n. l'a. 1221] o abreujat en *Ventura*), existeix en català («dix ell que --- no --- mensy d'acort --- de son avoncle; e Nòs --- dixem-li que-u faés en *bona ventura*», Jaume I, Ag., 316.7, § 277, fets de 1238); com en totes les llengües germanes («*bōa-ventura* ajades / pois que vos ídes e me leixades», deia el portuguès Don Denis, princ. S. XIV, a un seu cortesà agafatós); i no sempre ha mancat en català un *bonaventurat*, però *benaventurat* era ja la cosa normal des de c. 1400 (i ben cert no sols parlant de sants): «ésser --- *benaventurat* e passar la vida sens mordiment e tribulació de cor», AntCanals (*Provid.*, 572 = NCl., 104); «corsos glorificats après --- del judici general de cascú *benaventurat* e salvat», Lluïl (*Benedicta Tu*, 331); «*benaventurat*, -radament: fortunatus, -nate», Busa-N.

Benaventurat s'oposa a «yo *desaventurat*» en el *Decam.* (1429), VIII, § 3, 450.9, car després pondera contrastant-los «lo pus *benaventurat*» i «lo pus *desaventurat*» (450.17f.), trad. amb aquest *sventurato* (que